

De harde kern van het gezin is bij ma

Johanna en haar zoon Ulrich, thuis in de seniorenflat.

foto Patrick Post

AMSTERDAM

mantelzorg | Honderdduizenden Nederlanders zorgen intensief voor een gehandicapte ouder of een zieke buurman. Het beïnvloedt hun leven. Het laatste portret in een serie.

FLEUR DE WEERD

Telkens als Ulrich Esajas (48) iets zegt, zegt zijn moeder Johanna (84) het na. "Lekkere boterham, ma?", vraagt hij. "Lekkere boterham jajajaaa!", roept ze hard. Esajas grijnst. "Ze houdt van eten." "Eten, jaja", roept ze er meteen achteraan.

Johanna's kleine seniorenflat in de Bijlmer is een soort huiskamer voor de hele familie. Ulrich staat in de keuken met zijn schoonzus.

In de woonkamer zit zijn broer met zijn moeder. Zij zit in haar rolstoel en brabbelt wat Surinaamse woordjes, hij zit op de leren bank en speelt met zijn telefoon. "Op die bank slaap ik weleens", zegt Ulrich. "Dat zou ik in een verzorgingstehuis niet kunnen, denk ik."

Johanna heeft alzheimer. De ziekte is vergevorderd, ze herkent haar kinderen niet meer. Toch woont ze nog thuis. "Een paar van mijn zussen hebben in de zorg gewerkt", vertelt Esajas. "Ze hebben gezien hoe het daar is, dat wilden we niet voor ma. Dus zorgen wij voor haar."

Ulrich is de een-na-jongste van de

zestien kinderen. Hij is een rustige man die parttime koffiemachines repareert, zodat hij drie dagen en één nacht per week hier kan zijn. Zijn gezicht licht op als hij vertelt over de weekenden die de familie samen doorbrengt. "We zijn een echte kaartfamilie. We spelen troefcall, een soort klaverjassen. Urenlang. Tussendoor kookt iemand snel en gaan we weer door. Dan worden de matrassen tevoorschijn gehaald en slapen we bij elkaar."

Nadat zijn vader in 2005 overleed, ging Esajas steeds vaker langs bij zijn moeder. "Ze was erg zorgzaam en ik liet me verwennen", zegt hij grijnzend. Aan de muur hangen foto's uit Suriname in gouden lijstjes. In de vensterbank een foto van Johanna in Volendamse klederdracht.

Er was toen al alzheimer gediagnosticeerd, maar in 2009 kwam het besef pas echt, vertelt hij. "Op een dag stond ik in de keuken en zei mijn broer: 'Wat is er met ma?' Toen dacht ik: normaal komt ze meteen vragen of ik wat wil eten of drinken. Nu zat ze daar versuft."

Ze bleek een overdosis te hebben gehad. Ze was overdag in slaap gevallen, wakker geworden en had haar ochtendmedicijnen weer genomen.

Het liep goed af, maar de familie zag dat er iets moest veranderen, vertelt Esajas. En daarmee kwamen de verhoudingen onder spanning te staan.

"We wilden dat er dag en nacht iemand bij ma was", vertelt Esajas. We, dat is 'de harde kern', zoals hij het noemt. Hij staat op en pakt er een A4'tje bij: het schema van de twee broers en twee zussen die Johanna tegenwoordig in shifts dag en nacht verzorgen.

Waarom maar vier? "Niet iedereen kan het aan", vertelt hij voorzichtig. Sommige broers en zussen wilden niet met een rooster werken. "Ze

zeiden: bel maar als je hulp nodig hebt. Maar zo werkt dat niet."

Hij denkt even na. "Ik heb in het begin te veel afgedwongen", zegt hij dan. "Ik dacht: zoals wij met elkaar omgaan is het vanzelfsprekend dat we dat allemaal doen. Ma heeft ons verzorgd, dat doen we ook voor haar. Maar dat is niet zo. Er is ruzie van gekomen."

Hij kijkt naar zijn moeder die in slaap is gedommeld. "Nu weet ik dat je zoiets niet kunt afdwingen. Sommige mensen hebben te drukke levens of een gezin. En anderen zijn er gewoon niet voor in de wieg gelegd. Of ze kunnen het niet aan om te zien dat ze zo achteruitgaat."

Ineens schrikt zijn moeder wakker en begint te roepen. Esajas staat op. Met een tillift zet hij haar op de po. "Gepoept! Gepoept!", roept ze door de kamer. Haar zoon lacht. "Ze heeft ook een fase gehad waarin ze iedereen in het gezicht zei dat ze een dikke buik hadden." Als hij haar wast op de badkamer klinkt hun gezang door de gang.

Met één zus heeft hij het moeilijk gehad, vertelt Esajas als ze weer in de woonkamer zitten. "Zij wilde ook zorgen, maar ze behandelde ma als een klein kind. Schreeuwde tegen haar als ze iets verkeerd deed. Ik heb haar gezegd dat ik niet meer wil dat ze voor ma zorgt."

Hij vertelt het nuchter, maar heel gemakkelijk zijn zulke gesprekken niet. Hij knikt. "Ze was ook heel boos. Nu nog steeds wel. Mijn zussen hadden ook gemerkt dat het niet goed ging, maar durfden het niet te zeggen. Ik zie het als mijn taak om deze gesprekken te voeren. Het is beter zo, ze komt nu gewoon langs zoals de rest", zegt hij. En dan: "Het is niet leuk, maar het hoort bij de werkelijkheid. Het is belangrijk dat mensen dit ook weten."

Gelukkig zijn er ook veel mooie

kanten, vertelt hij vrolijk. De band met de drie uit de harde kern is heel hecht geworden. "We voelen ons bevoorrecht dit samen te mogen doen. Ook waken we over elkaar dat het niet te veel wordt." Dat laatste is erg belangrijk, denkt Esajas.

En de band met de anderen zussen en broers? Hij denkt even na. "Die is ook verbeterd, maar anders. We hebben onze verwachtingen bijgesteld. Als ze nu komen, ben ik gewoon blij om ze te zien."

Maar, zegt hij, "het nog heus niet altijd rozegeur en maneschijn, hoor. Pas hadden we nog een discussie over wat ma aanmoet op haar uitvaart. Ze heeft gezegd welke jurk ze wil, maar we weten niet of ze ook de hoofddoek wil." Hij kijkt naar zijn moeder, die weer slaapt. "Soms praat de ene broer of zus een paar weken niet tegen de ander", zegt hij en haalt zijn schouders op. "Maar ze komen altijd wel weer terug. En uiteindelijk kaarten we weer samen."